

Van: bdrp <info@bdrp.nl>
Verzonden: maandag 22 maart 2021 08:12
Aan: postbus GRIF
Onderwerp: Preadvies voor de Gemeenteraad van Vught
Bijlagen: Preadvies Masterplan IJM.pdf

NMV: Natuur IJzeren Man komt klem

De exploitant van de IJzeren Man en eigenaar van Fortduinen heeft de Gemeente Vught onlangs een Masterplan voorgelegd voor het gebied waarin hij opereert. In reactie daarop stuurt de Natuur- en Milieugroep Vught u bijgaand preadvies. Eerder heeft een delegatie van de NMV drie gesprekken gevoerd met de plannenmakers en hun een uitgebreide reactie voorgelegd en toegelicht. Die inbreng leidde niet tot wijziging van het Masterplan.

De NMV kijkt uitsluitend naar het belang van natuur, milieu en landschap rond de IJzeren Man. Wij pleiten voor versterking van de natuurlijke waarden in het gebied. Zoals dat nu ook verplicht is in het bestaande bestemmingsplan en de regels van de provincie. Het Masterplan wil hier intensievere recreatie en bewoning. Dat zou kunnen mits dat meer dan gecompenseerd wordt door echte natuurversterking. Het Masterplan biedt daar volgens NMV geen uitzicht op.

Het Masterplan beziet niet alleen het recreatiebedrijf IJzeren Man maar ook het recreatiepark Fortduinen, een aanpalende manege en een deel van het landschap bij Cromvoirt. Daarmee loopt het Masterplan te ver vooruit op een nieuwe omgevingsvisie voor het buitengebied van Vught. Er is in het gebied meer aan de hand en daarvoor moeten eerst de grote lijnen worden geschetst. Met inspraak van alle betrokkenen.

Het Masterplan wil intensievere recreatie bij het strandbad, een groter parkeerterrein bij het paviljoen en meer en jaarronde bewoning van Fortduinen en omgeving. Daar staat geen echte natuurcompensatie tegenover. De natuur gaat er dan op achteruit.

NMV vreest dat er straks voor de gebouwen van de IJzeren Man alleen nog maar blik is te zien en dat de rommelige parkeersituatie in het nabije bos blijft voortbestaan. Het Masterplan wil ook een groot deel van het naastgelegen gemeentebos kappen voor open heide. Dat kan niet, in tijden van Klimaatakkoord en Bossenstrategie.

Het water van de IJzeren Man is de laatste jaren verbeterd en er is meer bodemleven ontstaan. Maar het waterpeil daalt. Eventueel uitbaggeren mag alleen op plekken waar geen schade kan worden aangericht.

De plannen kunnen leiden tot veel meer verkeer. Hierdoor mag echter geen toename van stikstofdepositie op Natura 2000 gebied ontstaan.

De NMV vindt dat de bestaande - soms strijdige - regels rond de IJzeren Man tot problemen leiden en dat het goed is om dat te verbeteren. Maar de natuur mag er niet onder lijden. Uiteraard spelen er meer belangen dan alleen de natuur. Het is aan het gemeentebestuur om al die belangen te wegen.

Namens de Natuur- en Milieugroep Vught,
Johan Smeulders, voorzitter

PRE-ADVIES OVER MASTERPLAN IJZEREN MAN - 20 maart 2021

Aan het Gemeentebestuur van Vught

De exploitant van de IJzeren Man en eigenaar van Fortduinen heeft de Gemeente Vught onlangs een Masterplan gestuurd voor het gebied waarin hij opereert. De Natuur- en Milieugroep Vught NMV geeft hierbij haar visie op dat Masterplan.

In december 2020 en januari 2021 heeft een delegatie van NMV drie gesprekken gevoerd met de landschapsadviseur van de exploitant/eigenaar, Bert Huls. Dat waren gesprekken waarin hij het Masterplan uiteen zette. Op 8 februari hebben wij Bert Huls een concept van ons preadvies gestuurd. Daarna is daarover nog een gesprek gevoerd, met Bas v.d. Ven erbij. We stellen vast dat dit alles niet heeft geleid tot wijzigingen in het Masterplan.

Wij hebben voor dit preadvies uitsluitend gekeken naar het belang van natuur, milieu en landschap, conform onze statutaire doelstelling. Over de recreatiefunctie uiten wij geen mening. De exploitant heeft uiteraard (ook) andere belangen. En er zijn – naast de gemeentelijke belangen - ook veel andere belanghebbenden. Het is aan het gemeentebestuur om al die belangen te wegen.

Samenvattend pleiten wij voor behoud en versterking van de natuurlijke waarden in het gebied, zoals nu al is voorgeschreven in de regels die hier gelden. Plaatselijk intensievere recreatie en bewoning kan worden gecompenseerd door gewaarborgde natuurversterking in de nabijheid. Het Masterplan biedt daar echter o.i. geen uitzicht op.

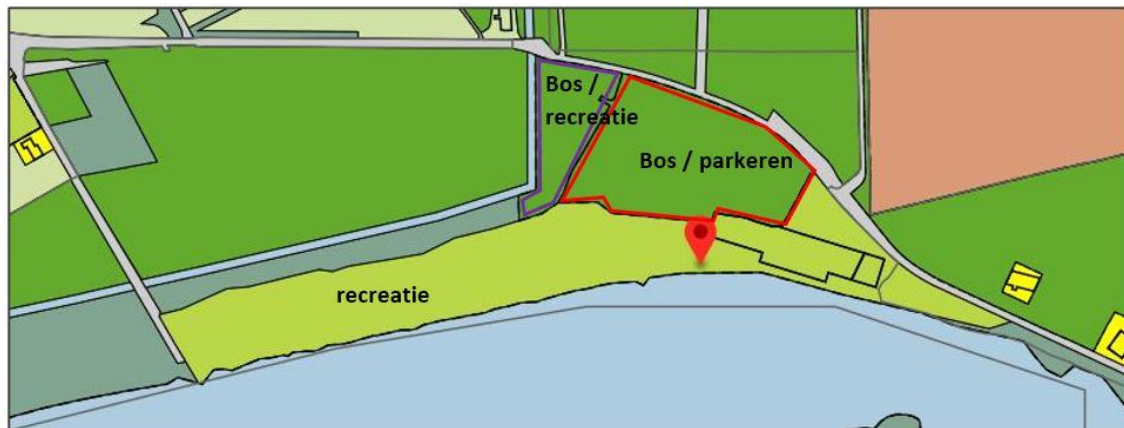
Als er geen betere balans in de effecten komt pleiten wij ervoor dat de gemeente t.z.t. geen nieuwe bestemmingsregels voor het gebied vaststelt maar gaat handhaven op de natuurbeschermingsregels die nu al in het vigerende bestemmingsplan staan.

Wij zijn uiteraard graag bereid om ons preadvies nader toe te lichten.

Stichting Natuur- en Milieugroep Vught,
Johan Smeulders,
voorzitter

Huidige situatie – conflicten ingebakken

Het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Vught 2011 kent hier de volgende bestemmingen.

In het Bestemmingsplan zegt artikel 17 Recreatie – IJzeren Man o.m. dat deze plek is bestemd voor recreatieve voorzieningen. De natuurbescherming is o.m. als volgt geregeld:

- slechts *extensieve dagrecreatie* is toegestaan;
- behoud, herstel en/of duurzame ontwikkeling van de ecologische hoofdstructuur;
- bescherming en instandhouding van de attentiegebieden van de EHS (nu NNN);
- parkeervoorzieningen dienen binnen het bouwvlak te worden gerealiseerd;
- werken mogen alleen als de landschappelijke waarden niet worden aangetast.

Anderzijds staan de regels veel bedrijvigheid toe. De bestemming Recreatie is bedoeld voor:

- strandpaviljoen, horeca in categorie 1 (café), 2 (restaurant) en 4 (nachtverblijf);
- Maximaal 12 evenementen per jaar;
- buiten het bouwvlak bedrijfsgebouwen tot maximaal 100m²;
- Speeltoestellen tot 5m hoog; in het bouwvlak tot 20m hoog.

De pachtvoorwaarden van 2013 bieden veel exploitatiemogelijkheden:

- daghorecavoorziening om extra inkomsten te genereren;
- per saldo mag er 349m² grondoppervlak aan voorzieningen worden bijgebouwd;
- maximaal 100m² extra over het terrein verspreide bebouwing toegestaan;
- bestaande bebouwing mag vervangen, tot 2.000m²;

Daarmee zitten in de huidige situatie conflicten ingebakken tussen natuurbehoud en recreatie-exploitatie. De exploitant mag veel, maar het moet wel 'extensieve recreatie' blijven. Dat kan dus niet. De gemeente blijkt hier in de praktijk niet goed raad mee te weten. Ook veel Vughtenaren vragen zich af hoe het zit. Het conflict bleek bv. bij de bouw van het klimbos in 2020: "*het grootste klimpark van de Benelux*". Dat is geen extensieve dagrecreatie! Maar de bouwvergunning werd verleend omdat speelvoorzieningen en klimtorens tot 20m hoog zijn toegestaan. Op 'extensief recreatief gebruik' wordt tot op heden niet effectief gehandhaafd.

Ook het parkeren kent conflicterende regels. Parkeren gebeurt op de bestemming Bos. Dat bos moet in stand blijven, maar er mag onbeperkt geparkeerd worden. In 2020 bleek dit conflict toen twintig

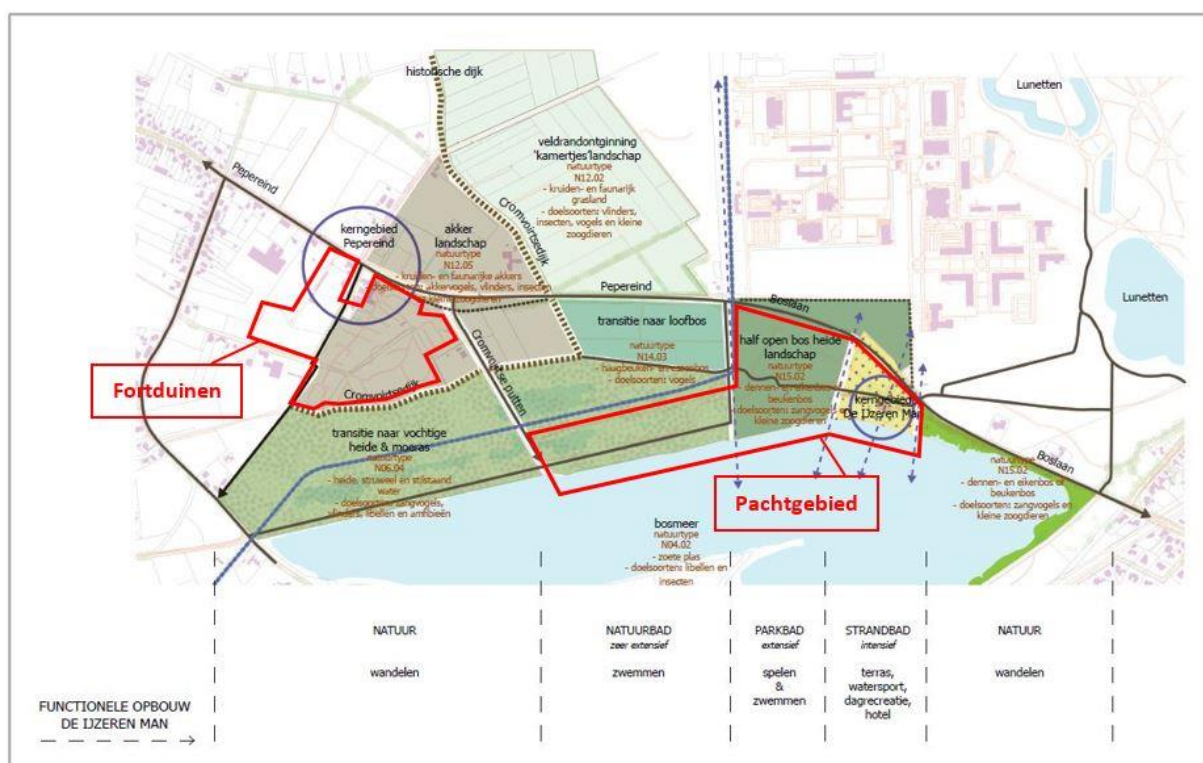
nieuwe parkeervakken in het bos ongedaan moesten worden gemaakt. Volgens de gemeente omdat alleen in het bouwvlak parkeren is toegestaan terwijl de exploitant stelt dat dit mag in het hele gebied het bestemming Bos/parkeren.

De exploitant wil geld verdienen aan de IJzeren Man. Dat zal tot meer conflicten leiden. Het Masterplan beoogt om hierin – middels een nieuw bestemmingsplan – verandering aan te brengen.

NMV behartigt statutair de belangen van de natuur, het milieu en het landschap in Vught e.o.
Voor de IJzeren Man kijken wij dus of het Masterplan daaraan bijdraagt of afbreuk doet.

Masterplan

Het Masterplan wil in het gebied 5 functionele zones invoeren, als volgt.

Reikwijdte van Masterplan

Het Masterplan beziet niet alleen het recreatiebedrijf binnen het pachtgebied maar ook de omgeving, het recreatiepark Fortduinen, een voormalige aanpalende manege en een deel van het landschap bij Cromvoirt. Het is goed dat alles in breder perspectief wordt geplaatst. Maar het Masterplan loopt daarmee te ver vooruit op een nieuwe visie voor het buitengebied van Vught. Daarvoor moet het Masterplan onverbindend blijven. Een eventueel nieuw bestemmingsplan voor de IJzeren Man moet zich qua ruimte zoveel mogelijk beperken, bij voorkeur tot alleen het pachtgebied. Ook de toekomst van Fortduinen/Ignatiushoeve moet gezien worden in een bredere omgevingsvisie voor Cromvoirt en het hele buitengebied. Er zijn meer belangen dan alleen die van de IJzeren Man. Een bredere visie vergt ook participatie van de omgeving.

Het Masterplan mag niet bepalend zijn voor een brede omgevingsvisie voor het hele buitengebied van Vught. Deze plek is niet los te zien van andere ontwikkelingen.

Intensieve / extensieve recreatie

Het plan wil de beperking van 'extensieve dagrecreatie' opheffen voor het strandbad nabij de oude bebouwing. Voor het 'parkbad' blijft de beperking 'extensieve dagrecreatie' bestaan. In dit deel liggen echter ook de speeltuin, het klimbos en het drukke deel van het Strandbad. Dat is niet te kwalificeren als 'extensief'. Voor het 'natuurbad' ernaast zou 'zeer extensieve recreatie' gaan gelden.

Dit roept om duidelijker handhaafbare bepalingen. Art. 1.55 van het huidige Bestemmingsplan Buitengebied definieert 'extensieve dagrecreatie' als: *"Vrijtijdsbesteding die in hoofdzaak is gericht op natuur- en landschapsbeleving, zoals wandelen, fietsen, paardrijden, vissen, zwemmen, roeien, kanoën etc., die plaats vindt binnen een periode van een uur voor zonsopgang tot een uur na zonsondergang"*. Daar kun je alle kanten mee op. Om geschillen te voorkomen moet dit in een nieuw bestemmingsplan duidelijker bepaald worden.

Intensief of extensief hangt in hoge mate af van het aantal recreanten in een gebied. Maar in bestemmingsplannen zien we nergens een kwantitatieve bepaling van 'intensief', 'extensief' en 'zeer extensief'. De onduidelijkheid is regelmatig voer voor bestuursrechters. Onduidelijkheid is niet goed voor alle partijen, maar in de praktijk heeft een exploitant er voordeel bij en zijn rust en natuur de dupe. De onduidelijkheid kan opgelost worden door precieze bouw- en aanlegbeperkingen.

Wat (zeer) extensieve dagrecreatie betekent moet in een nieuw bestemmingsplan preciezer worden bepaald, o.m. door scherpe bouw- en aanlegbeperkingen.

Voor wijzigingen van bestemmingen is de Structuurvisie Vught van belang. De natuurbescherming regelt de Structuurvisie hier in o.m. de volgende bepalingen: behoud natuurlijke waarden van bos en natuur; een zonering borgt de huidige sterke kanten van het gebied; commerciële functies alleen in een besloten kant; een openbare publiekscant; een natuurlijk deel ten behoeve van de ecologische waarde, maar ook rust; eventuele nieuwe bebouwing aan de besloten kant, mits goed ingepast is in de bosfeer; op bouwpercelen wordt (nieuwe) bebouwing zoveel mogelijk geconcentreerd.

Waar intensieve dagrecreatie wordt toegestaan mag geen verslechtering komen voor natuur, milieu en landschap. De Vughtse structuurvisie moet nageleefd worden.

Parkeren

Het Masterplan beoogt een geconcentreerder parkeerterrein voor de gebouwen (1 op kaart hierna). Dat parkeerterrein wordt dan van de Boslaan enigszins afgeschermd door een groenstrook. Op pag. 38 van het Masterplan zien we dat huidige bestemming Bos/parkeren (2) grotendeels wordt ingeleverd voor Bos. Dat zou mooi zijn maar zien dit niet gebeuren, omdat dit tot veel minder parkeerplaatsen zou leiden. De initiatiefnemer wil niet minder dan 1000 parkeerplekken houden. Dat vergt zo'n 3 hectaren grond. Wij voorzien dat er straks voor de gebouwen een lelijk groot parkeerterrein komt en dat de rommelige parkeersituatie in het nabije bos blijft voortbestaan.

In de Interim Omgevingsverordening van de Provincie N.-Brabant is het gebied van de IJzeren Man aangemerkt als 'milieubeschermingsgebied, natuur en wegen'. Hier geldt artikel 3.15 bescherming Natuurnetwerk Brabant. Lid 1. bepaalt dat een bestemmingsplan, van toepassing op Natuur Netwerk Brabant, strekt tot het behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de ecologische waarden en

kenmerken. Dat betekent o.i. dat ruimere parkeermogelijkheden ter plekke niet mogen, tenzij de verruiming ruimschoots wordt goedge maakt door versterking van de direct naastgelegen bossen.

De bodem hier is aangetast door vermesting en verzuring. De bomen hebben al jaren te kampen met verzuring en uitspoeling van waardevolle stoffen. Meer stikstofuitstoot door meer verkeer mag daarom niet. Ook door de verdroging en insectenvraat is er aanzienlijk verlies van bomen. Met dat alles moet er een grote inspanning worden geleverd om te komen tot verbeteringen van het bos. De vraag is of de initiatiefnemer kan waarborgen dat zulke verbeteringen gerealiseerd worden.

Het parkeren bij de IJzeren Man is in het Masterplan niet overtuigend uitgewerkt. En nieuw plan mag geen intensivering van verkeer en verdere verrommeling van parkeren opleveren.

Bossen

Het Masterplan wil dat het huidige parkeerbos (2) een 'half open bos heide landschap' wordt. Een ander deel (3) zou een 'transitie naar loofbos' moeten krijgen, met als doel vochtig haagbeuken- en essenbos. En een ander groot deel van het bos (4) zou gekapt moeten worden voor een 'transitie naar vochtige heide en moeras'.

De bossen bij 3 en 4 horen niet tot het pachtgebied en zijn (goeddeels) gemeente-eigendom. Daar gaat de initiatiefnemer dus niet over. Hier 'natuurverbetering' aanbieden is een sigaar presenteren uit andermans' doos. Wij zien deze ideeën ook niet als natuurverbetering, noch als compensatie voor natuurschade elders. Volgens de 'Ambitiekaart van het NNB' van september 2020 moet hier gewoon dennen-, eiken- en beukenbos blijven. Bos kappen zonder grote maatschappelijke noodzaak is in tijden van Klimaatakkoord en Bossenstrategie taboe. Wel pleiten wij voor kwaliteitsverbeteringen van deze bossen. Dat is een zaak voor de gemeente, als eigenaar. Als vernatting al realiseerbaar is – NMV zou dat toejuichen – dan zijn allerlei vochtige bostypen denkbaar. Overigens is stikstofreductie – minder auto's! - het beste voor kwaliteitsverbetering van bos. In het Masterplan krijgt een precaire zandweg een 'zwarte pijl' als ontsluitingsweg. Dat zou heel verkeerd zijn.

NMV zet vraagtekens bij de voorgestelde transitie van bossen in en naast het pachtgebied. Wenselijkheid en haalbaarheid zijn niet onderbouwd. Wel pleiten wij voor vernatting van bos.

Toekomst Fortduinen e.o.

Het Masterplan ziet ook op de toekomstige inrichting van de camping Fortduinen, eigendom van de exploitant van de IJzeren Man. Hij wil op de 7ha van Fortduinen en 6ha aanpalende percelen 340 vaste huisjes voor permanente bewoning, groepsaccommodatie, een zorghotel en verzorgingshuis. Een *gated community* met luxe buitenhuisjes voor senioren. Alles uitsluitend in verhuur, tegen verschillende huurprijscategorieën.

In het vigerende bestemmingsplan heeft Fortduinen de bestemming Verblijfsrecreatie en is die bedoeld voor maximaal 280 plaatsgebonden (max. 250m³ inhoud) en 50 niet-plaatsgebonden recreatieverblijven, plus twee woningen, winkel tot 200m² en extensieve dagrecreatie. Maar ook moet de samenhang van het Nationaal Landschap Het Groene Woud en de EHS (NNN) behouden blijven. Er mag nauwelijks terrein worden vergraven en verhard. Een deel van het terrein is zowel op de beheertypekaart als de ambitiekaart Natuurnetwerk Brabant van het type droog bos met productie. Daar is bebouwing dus niet toegestaan. De aanpalende gronden van maneges 't Heike en Ignatiushoeve hebben de bestemming Sport – manege en zijn bestemd voor manege van max. 1000m², extensieve dagrecreatie, ondergeschikte horeca van max. 100m², 5 kamers B&B, bedrijfswoning van max 750m³.

De natuur- en landschapswaarden staan ter plekke zeer onder druk. Het Masterplan beoogt hier een veel zwaardere en jaarronde woondruk, naast intensievere recreatie bij het strandbad. En een kaal-slag op het bos daar tussenin. Dat leidt tot achtergang van natuurwaarden. Fortduinen e.o. kan een plek zijn waar verbeteringen voor de natuur komen, ter compensatie van de intensivering bij de plas. Maar de nu voorgestelde veranderingen van Fortduinen e.o. zijn cosmetische verfraaiing en meer bewoning. De voorgenomen bebouwing is veel te omvangrijk. De huidige natuurbeschermingsregels laten o.i. hooguit 100 kleine huisjes toe plus wat gemeenschappelijke voorzieningen. De toelaatbare woondruk dient echter nader berekend te worden. Bovendien vinden wij – zoals eerder opgemerkt – dat Fortduinen meegenomen moet worden in een brede gebiedsvisie en niet kan worden gekoppeld aan een bestemmingsplan IJzeren Man.

Het plan voor Fortduinen levert te veel woondruk op voor de natuur rond de IJzeren Man, die niet overtuigend wordt gecompenseerd met meer natuur. Fortduinen mag o.i. geen deel uitmaken van een bestemmingsplan IJzeren Man.

Beschermde flora en fauna

Artikel 3.1. van de Wet Natuurbescherming bepaalt dat een plan niet mag leiden tot schade aan of verdwijnen van nesten van alle hier natuurlijk levende vogelsoorten. Op Waarnemingen.nl is te zien dat het plangebied en de omgevende Vughtse Heide worden bezocht en/of bewoond door tal van vogelsoorten. Artikel 3.5 Wnb bepaalt dat een plan niet mag leiden tot schade aan of verdwijnen van alle andere wettelijk beschermde soorten flora en fauna. Uit het 'Leefgebiedenplan voor soortenbescherming op de Zandgronden in Noord-Brabant' (Provincie N.-Brabant, 2013) blijkt dat het plangebied een hot spot is voor een groot aantal te beschermen en te versterken soorten.

NMV stelt vast dat het Masterplan beoogt dat bouw- en aanlegwerkzaamheden worden verricht in de thans tot 'bos' bestemde percelen van de IJzeren Man. Die werkzaamheden kunnen, mits door onderzoek en voorwaarden is gewaarborgd dat flora en fauna geen schade oplopen.

Water

Het Masterplan zegt er niets over maar wij menen dat een oordeel daarover niet kan zonder aandacht voor het water in de plas. Er is door zwemmers en zeilers gevraagd om uitbaggeren en verdieping. Hierbij ontstaan risico's van verstoring van de waterkwaliteit en het bodemleven. Onderzoekcentrum B-Ware rapporteerde eind 2017: *“De IJzeren Man is thans een prachtig mooie plas met een extreem lage beschikbaarheid aan koolstof en fosfaat in de waterlaag gedomineerd door isoetiden (zeldzame waterplanten – NMV).”* De vegetatie op de bodem en aan de oevers is rijker geworden. In de periode 1985-2016 is de pH van het water in de IJzeren Man gestegen van 4,5 tot 6,0. Deze gunstige ontwikkelingen mogen niet verstoord worden. Eventueel baggeren mag alleen op plekken waar geen schade kan worden aangericht.

Door de klimaatverandering en het waterbeheer is de waterstand van de IJzeren Man de laatste paar jaar aanzienlijk gedaald. De IJzeren Man wordt gevoed door grond- en regenwater. Regulering met de schuif bij de Kruishoeveweg 43 is nauwelijks mogelijk. Voor een hogere waterstand is meer kweldruk nodig. Door de tunnelbakken van de N65 zal de grondwaterstand echter 5cm lager worden. Wij maken ons zorgen over lagere waterstanden, opwarming en verstoring van de bodem.

Het water van de IJzeren Man heeft grote natuurwaarde. De betere waterkwaliteit leidt tot waardevollere begroeiing. De dalende waterstand is een risico voor de natuur. Uitbaggeren kan alleen als er geen schade ontstaat aan de waterkwaliteit en de bodem- en oeverbegroeiing.

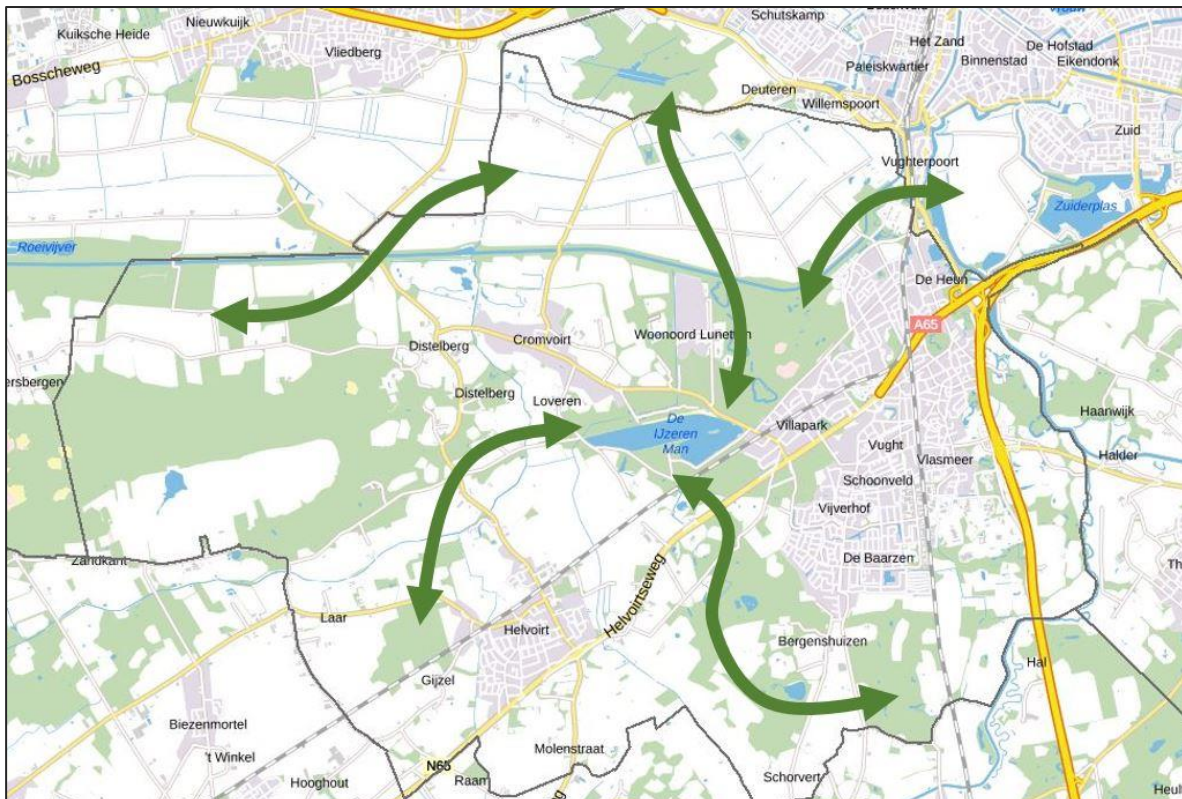
Natura 2000

Nabij het plangebied liggen de Natura2000-gebieden Loonse en Drunense Duinen, Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek. De staat van instandhouding van de hier te beschermen stikstofgevoelige habitats is slecht, door een overbelasting van stikstof. Natura2000 bepaalt dat overheden slechts toestemming voor een plan of project mogen geven nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat deze de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zullen of kunnen aantasten. De stikstofregels van de Provincie willen dat een plan geen stikstoftoename oplevert ten opzichte van het referentiejaar 2004, toen de Natura2000-bescherming begon. Dat betekent dat er bij de IJzeren Man en Fortduinen – zonder mitigerende of salderingsmaatregelen - niet méér auto's mogen komen dan wat er hier vóór 2004 mogelijk en vergund was. Het Masterplan houdt daar geen rekening mee.

NMV stelt vast dat het Masterplan kan leiden tot een toename van het verkeer naar en in het gebied, dat op korte afstand ligt van Natura 2000 gebied. Hierdoor mag geen toename van stikstofdepositie op Natura 2000 gebied ontstaan. Er mogen daarom – zonder maatregelen - niet méér auto's komen dan vóór het referentiejaar 2004.

Verbindingen met andere natuur

In de gemeente liggen verschillende natuurgebieden. NMV pleit ervoor om die met elkaar te verbinden door middel van groen- of bosstroken. Dat is goed voor tal van diersoorten, die op die manier meer leefruimte krijgen en meer kans op overleven of uitbreiden. De aansluitingen zouden kunnen zoals weergegeven op de hierna volgende kaart.

De IJzeren Man is een centrale plek in de mogelijke natuurverbindingen. Dat betekent dat het plangebied minimaal geen belemmeringen mag opleveren voor dit streven. Het ondoordringbare hek rond het pachtgebied zou openingen moeten krijgen voor landdieren. De omgeving van het plangebied moet zodanig ingericht worden dat het beschutte doorgangen biedt door doortrekkende dieren. Dus houtrillen, schuilplaatsen, struikgewas en aansluitende houtopstanden. De oversteek van verkeerswegen kan beveiligd worden met tunneltjes en eekhoorn-kabelbruggen.

Het Masterplan beziet niet de mogelijke verbindingen met andere natuurgebieden. Het plan mag minimaal geen belemmeringen opwerpen voor doortrekkende dieren maar moet juist zo veel mogelijk bijdragen aan de gewenste natuurverbindingen.

Tot slot

Wij ijveren voor behoud en versterking van de natuurlijke waarden in het gebied. Plaatselijk intensieve recreatie kan worden gecompenseerd door – gewaarborgde - natuurversterking in de nabijheid. Mocht dat niet lukken dan pleiten wij ervoor dat de gemeente bij de IJzeren Man en Fortduinen gaat handhaven op de natuurbeschermingsregels die in het thans vigerende bestemmingsplan staan.